

Ciorclán 0050/2018

Chuig: Príomhfheidhmeannaigh na mBord Oideachais agus Oiliúna

Nósanna Imeachta le haghaidh Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta a Chur ar Fionraí agus a Bhriseadh as a bPost

Cuspóir an Chiorcláin:

Is é cuspóir an Chiorcláin seo fógra a thabhairt do Bhoird Oideachais agus Oiliúna agus do Phríomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta faoi na nósanna imeachta atá i bhfeidhm i ndáil le saincheisteanna inniúlachta gairmiúla agus nithe araíonachta ginearálta a bhaineann le Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta.

Tá na nósanna imeachta i ndáil le Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta le fáil san Agusín a ghabhann leis an gCiorclán seo.

Gabhann na nósanna imeachta sa Chiorclán seo in ionad na nósanna imeachta sin atá leagtha amach i gCiorclán 0060/2009. Tá Ciorclán 0060/2009 tarraingthe siar anois.

Ó dháta a n-eisiúna, beidh feidhm ag na nósanna imeachta seo maidir le gach saincheist inniúlachta gairmiúla agus gach ní araíonachta ginearálta a bhaineann le Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta. I gcás gur tosaíodh próiseas maidir le saincheist inniúlachta gairmiúla nó araíonachta faoi chiorcláin ábhartha roimh dháta eisiúna an Chiorcláin seo, ba cheart leanúint leis an bpróiseas sin ach úsáid a bhaint as na nósanna imeachta athbhreithnithe atá sa Chiorclán seo ón gcéim lena mbaineann.

Scaipeadh:

Cinntigh go dtabharfar cóipeanna den Chiorclán seo do gach comhalta den Bhord Oideachais agus Oiliúna agus go dtarraingeofar aird gach Príomhoide Pobalscoile Náisiúnta atá fostaithe agat ar a bhfuil ann, lena n-áirítear iad sin atá ar shaoire cheadaithe íoctha nó neamhíoctha nó atá ar iasacht.

Is féidir an Ciorclán seo a rochtain ar shuíomh Gréasáin na Roinne faoi <http://www.education.ie>.

Tara Carton
Aonad Caidrimh na Foirne Seachtraí
11th Meán Fómhair 2018

Nósanna Imeachta le haghaidh Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta a Chur ar Fionraí agus a Bhriseadh as a bPost

1. Cúlra – Múinteoirí agus Príomhoidí Boird Oideachais agus Oiliúna

Faoi théarmaí an chomhaontaithe pá dar teideal *I dTreo 2016*, athbhreithníodh na nósanna imeachta a bhí ann cheana le haghaidh múinteoirí agus Príomhoidí i scoileanna Coistí Gairmoideachais a chur ar fionraí agus a bhriseadh as a bpost. Eisíodh na nósanna imeachta athbhreithnithe sa bhliain 2009.

Ina dhiaidh sin, tar éis thosach feidhme an Achta um Boird Oideachais agus Oiliúna, 2013, agus an Achta Oideachais (Leasú), 2012, chuir na páirtithe lena mbaineann na nósanna imeachta ar chomhréim le forálacha na nAchtanna sin. Ba sa chomhthéacs sin a eisíodh i gCiorclán 71/2014 na nósanna imeachta araíonachta athbhreithnithe do mhúinteoirí agus do Phríomhoidí atá fostaithe i mBoird Oideachais agus Oiliúna.

Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta

Cuimsíodh Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta go dtí seo sna Nósanna Imeachta Athbhreithnithe le haghaidh Príomhoidí a Chur ar Fionraí agus a Bhriseadh as a bPost atá leagtha amach i gCiorclán 60/2009, mar a aontaíodh faoin gcomhaontú *I dTreo 2016*.

Ag eascairt as pátrúnacht Pobalscoileanna Náisiúnta a aistriú chuig na Boird Oideachais agus Oiliúna, ghabh na páirtithe lena mbaineann orthu féin na nósanna imeachta a bhí ann cheana a athbhreithniú agus a leasú agus nósanna imeachta nua a chomhaontú lena léireofaí an ról atá ag an mBord Oideachais agus Oiliúna mar fhostóir ball foirne i bPobalscoileanna Náisiúnta tar éis an aistrithe.

Cé nach féidir le haon nósanna imeachta bheith críochnúil faoin raon cúinsí ar dá mbun a d'fhéadfaí nósanna imeachta araíonachta a thionscnamh, is dóigh, i bhformhór na gcásanna, go mbainfidh na himthosca sin le hiompar, le bagairt ar shláinte agus sábháilteacht daltaí agus/nó le mainneachtain leanúnach na dualgais ghairmiúla agus na freagrachtaí gairmiúla a bhfuiltear ag súil leo ó Phríomhoide a chomhlíonadh.

Foráiltear leis na nósanna imeachta comhaontaithe seo a leanas do dhá shnáithe neamhspleácha ar leith do Phríomhoidí, ar nósanna imeachta iad ba cheart a úsáid i gcúinsí cuí:

- Nósanna imeachta do Phríomhoidí a bhaineann le saincheisteanna inniúlachta gairmiúla ina ról mar mhúinteoir
- Nósanna imeachta do Phríomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta a bhaineann le saincheisteanna oibre agus iompair ina ról mar Phríomhoide

Tá na nósanna imeachta seo ceaptha chun déileáil le saincheisteanna fostaíochta agus leo sin amháin. Gabhann siad in ionad na nósanna imeachta araíonachta uile a bhí ann roimh an gcomhaontú seo (Ciorclán 60/2009 san áireamh) i ndáil le Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta.

Is faoin gComhairle Mhúinteoireachta atá sé déileáil le saincheisteanna a bhaineann le clárúchán.

Féadfaidh aon cheann de na páirtithe lena mbaineann athbhreithniú a iarraidh ar na nósanna imeachta seo le haghaidh príomhoidí a chur ar fionraí agus a bhriseadh as a bpost.

2. Na Prionsabail Ghinearálta taobh thiar de na nósanna imeachta seo

Seachas ceisteanna cothromais agus ceartais, is gá nósanna imeachta inghlactha a bheith i bhfeidhm agus is gá cloí leis na nósanna imeachta sin ionas gur féidir dea-atmaisféar caidrimh thionsclaíoch a choimeád san áit oibre. Tá nósanna imeachta araíonachta ag teastáil chun a chinntiú go gcoimeádfar an araíonacht san áit oibre agus go bhféadfar bearta araíonachta a chur i bhfeidhm ar bhealach cothrom comhsheasmhach araon.

Tá dhá chuspóir i gceist le nósanna imeachta den sórt sin sa mhéid is go soláthraítear leo creat lena gcumasaítear don lucht bainistíochta caighdeáin shásúla a choimeád agus lena dtugtar d'fhostaithe rochtain ar nósanna imeachta trína bhféadfar aghaidh a thabhairt go cothrom íogair ar aon mhainneachtain líomhnaithe na caighdeáin sin a chomhlíonadh.

Is iad na gnéithe riachtanacha d'aon nósanna imeachta le haghaidh déileáil le saincheisteanna araíonachta ná go bhfuil siad réasúnach agus cothrom, go bhfuil bonn soiléir ann le gníomh araíonachta, go bhfuil an raon pionós a fhéadfar a fhorchur deashainithe agus go bhfuil sásra achomhairc inmheánach ar fáil.

Tá gach Príomhoide cuntasach go pearsanta as a (h)iompraíocht agus a f(h)eidhmíocht oibre féin. I gcás gach páirtí, is fearr luath-idirghabháil a dhéanamh ar an leibhéal cuí chun aghaidh a thabhairt ar aon iompraíocht mhíchuí a bhraitear a bheith ann ionas go n-íoslaghdófar an baol go ngéarófaí na smachtbhannaí dá bhforáiltear sna nósanna imeachta seo.

Déanfaidh an fostóir gach iarracht aghaidh a thabhairt ar aon easnaimh líomhnaithe nó aon easnaimh a bhraitear a bheith ann ó thaobh oibre agus iompair de ar bhealach neamhfhoirmiúil gan an nós imeachta araíonachta foirmiúil a agairt.

I gcás go dtabharfaidh na cúinsí údar le déanamh amhlaidh, féadfar Príomhoide a chur ar shaoire riaracháin ar phá iomlán ar feitheamh imscrúdaithe nó an toraidh ar imscrúdú nó ar feitheamh éisteacht/cruinniú araíonachta nó an toraidh ar éisteacht/cruinniú araíonachta.

Is é is aidhm do na nósanna imeachta seo prionsabail ghinearálta an cheartais aiceanta a chomhlíonadh agus a fhoráil:

- go mbeidh toimhde na neamhchiontachta ann. Ní fhéadfar aon chinneadh maidir le gníomh araíonachta a dhéanamh go dtí go dtionólfar cruinniú

araíonachta foirmiúil agus go dtabharfar deis don fhostaí freagra a thabhairt ar na líomhaintí a tarraingíodh anuas

- go dtabharfar, roimh chruinniú araíonachta, fógra i scríbhinn don fhostaí faoi chineál beacht na nithe lena mbaineann agus go dtabharfar cóipeanna de gach doiciméad ábhartha dó/dí. I gcás gearáin, áireofar leis an bhfaisnéis sin foinse agus téacs an ghearáin a fuarthas. Ba cheart aon ghearán a dhéanamh i scríbhinn
- go dtabharfar sonraí don Phríomhoide lena mbaineann faoi na líomhaintí, na gearáin nó na saincheisteanna inniúlachta gairmiúla atá i gceist
- go n-urramófar go hiomlán an ceart atá ag an bPríomhoide lena mbaineann chun a c(h)omhad pearsanra a rochtain agus chun amharc air (lena n-áireofar gach taifead i ndáil leis an bPríomhoide atá i seilbh an Bhoird Oideachais agus Oiliúna i bhformáid cruachóipe nó leictreonach)
- go dtabharfar deis don Phríomhoide lena mbaineann freagra a thabhairt ar aon líomhaintí, aon ghearán nó aon saincheisteanna inniúlachta gairmiúla den sórt sin
- go dtabharfar deis don Phríomhoide lena mbaineann leas a bhaint as ionadaíocht, a thagann ó chomhghleacaí oibre nó ó ionadaí/ionadaithe ceardchumann de ghnáth
- go mbeidh ag an bPríomhoide lena mbaineann an ceart chun an fhaisnéis ar fad atá ar fáil a scrúdú agus a cheistiú agus chun finnéithe nó daoine a sholáthair faisnéis den sórt sin a ghairm lena gceistiú
- go mbeidh ag an bPríomhoide lena mbaineann an ceart chun scrúdú cothrom neamhchlaon a fháil ar na saincheisteanna atá á n-imscrúdú, rud ina dtabharfar aird ar na líomhaintí nó na gearáin iad féin, ar an bhfreagra a thug an Príomhoide lena mbaineann orthu, ar aon uirill a rinne an Príomhoide lena mbaineann nó a rinneadh thar a c(h)eann, agus ar aon fhianaise, aon tosca nó aon chúinsí eile atá ábhartha nó cuí
- go mbeidh ar an mBord Oideachais agus Oiliúna, mar fhostóir, an dualgas chun gníomhú go réasúnach agus go cothrom i ngach teagmháil le baill foirne agus chun déileáil le saincheisteanna a bhaineann le hiompar nó inniúlacht ghairmiúil ar bhealach faoi rún ina dtugtar cosaint do dhínit an Phríomhoide
- go mbeidh gach ní a bhaineann leis an nós imeachta araíonachta faoi rún daingean ag na páirtithe agus a n-ionadaithe
- go measfar gur cion araíonachta é ag aon duine imeagla nó brú míchuí a chur ar aon duine a bhféadfar ceangal a chur air/uirthi freastal mar fhinné
- gurb amhlaidh, i gcás go ndéanfar cinneadh smachtbhanna araíonachta a fhorchur, go mbeidh an smachtbhanna a fhorchuirfead i gcomhréir le cineál an iompair/na hiompraíochta/na feidhmíochta ar dá b(h)un atá an smachtbhanna á fhorchur
- go mbeidh na nósanna imeachta seo gan dochar don cheart atá ag Príomhoide chun dul i muinín an dlí chun a f(h)ostaíocht a chosaint

De réir an údarais feidhmiúcháin atá aige/aici faoi alt 16 den Acht um Boird Oideachais agus Oiliúna, 2013, féadfaidh an Príomhfheidhmeannach, faoi réir cibé téarmaí agus coinníollacha is cuí leis/léi agus faoi réir aon ordacháin a thabharfaidh an tAire, aon cheann dá f(h)eidhmeanna a tharmligean i scríbhinn chuig comhalta sonraithe d'fhoireann an bhoird.

Cuirfear tacaíocht, oiliúint agus cúnamh atá réasúnach agus cuí ar fáil. Sa chomhthéacs sin, beidh cuid mhór d'obair na Seirbhísí Tacaíochta ar leibhéal na bunscoile dírithe ar chomhairle agus cúnamh atá cuí a sholáthar don lucht bainistíochta agus Príomhoidí le linn pleananna feabhsúcháin a cheapadh agus, nuair is iomchuí, le linn iad a chur chun feidhme. Cuirfear socruithe i bhfeidhm freisin chun a fhoráil go mbeifear in ann na seirbhísí sin a rochtain go tráthúil nuair is gá.

Ina theannta sin, féadfaidh lucht bainistíochta na scoile comhairle a iarraidh, nuair is gá, ó chomhlachtaí bainistíochta ábhartha maidir le saincheisteanna a bhaineann le hoibriú na nósanna imeachta comhaontaithe seo.

Nós imeachta do Phríomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta a bhaineann le saincheisteanna inniúlachta gairmiúla ina ról mar mhúinteoir

Brollach

Mar is gnách in aon ghairm, is faoin bPríomhoide aonair, sa chéad dul amach, ina ról mar mhúinteoir caighdeán chuí teagaisc a choinneáil agus aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna sin go pearsanta nuair a thagann siad aníos. Ina theannta sin, tá freagracht agus oibleagáid ar an bPríomhoide as a chinntiú go mbaineann sé/sí leas iomlán as na deiseanna cúnaimh go léir chun saincheisteanna inniúlachta gairmiúla a leasú.

Sa chomhthéacs sin, glactar leis go hiomlán go gcomhlíonann formhór mór na bPríomhoidí a gcuid dualgas ar bhealach inniúil éifeachtúil agus go gcuireann siad seirbhís ar fáil ar aon dul leis na traidisiúin teagaisc is fearr. Dá réir sin, is ar líon beag daoine aonair laistigh den ghairm a dhírítear aon phróiseas arb é is aidhm dó aghaidh a thabhairt ar nithe a bhaineann le hinniúlacht ghairmiúil. Is fíor freisin nach mór go n-aithnítear in aon phróiseas den chineál sin an fhírinn gur minic a bhíonn saincheisteanna inniúlachta gairmiúla de chineál neamhbhuan agus gur féidir go dtagann siad as saincheisteanna de chineál pearsanta nó gairmiúil nach maireann ach tréimhse ama réasúnta gairid.

Is féidir go dtiocfaidh cásanna aníos ina n-ardófar ábhair imní faoi inniúlacht ghairmiúil an Phríomhoide trí ghearáin ó thuismitheoirí. Sna cásanna sin, tabharfar aghaidh ar na hábhair imní ar an gcéad ásc de réir na nósanna imeachta comhaontaithe maidir le gearáin de ghnáth.

Déanfaidh an Príomhfheidhmeannach/an t-ainmní breithniú ar chineál an ghearáin sula gcinnefidh sé/sí cé acu ba cheart nó nár cheart an tsaincheist a bhreithniú faoi na nósanna imeachta a bhaineann le hobair nó le hiompar.

Dá réir sin, ba cheart roinnt céimeanna a bheith i gceist leis an gcur chuige maidir le déileáil le nithe a bhaineann le hinniúlacht ghairmiúil. Ba cheart don chur chuige bogadh ó chéimeanna neamhfhoirmiúla go céimeanna foirmiúla a d'fhéadfadh dul i muinín gníomh araíonachta (suas go briseadh as post agus an rud sin san áireamh) ag deireadh an phróisis. Ní mór aird a thabhairt lena linn sin, ar ndóigh, ar an gceart atá ag an bPríomhfheidhmeannach agus ar an dualgas atá air/uirthe chun gníomhú láithreach i nithe a bhaineann le mí-iompar tromchúiseach nó i gcás go measfaidh sé/sí go bhfuil bagairt ann ar shláinte, sábháilteacht agus leas daltaí agus / nó an fhoireann.

Céim 1

An Céim Neamhfhoirmiúil

- 1.1 Tá freagracht fhoriomlán ar an mBord Oideachais agus Oiliúna, mar fhostóir, as an scoil a bhainistiú, lena n-áirítear baill foirne a threorú agus a stiúradh agus timpeallacht a chruthú a thacaíonn leis an bhfoghlaim i measc daltaí agus a chuireann forbairt ghairmiúil na múinteoirí chun cinn.

- 1.2 Tá sé beartaithe go réitítear fadhbanna a bhaineann le hinniúlacht teagaisc ar bhealach neamhfhoirmiúil nuair is féidir. Chuige sin, i gcás go mbeidh ábhair imní ag an Stiúrthóir Scoileanna go bhfuil fadhbanna ann a bhaineann le caighdeán teagaisc aon Phríomhoide, pléfidh an Stiúrthóir Scoileanna na fadhbanna sin leis an bPríomhoide lena mbaineann.
- 1.3 Ag an gcéim seo, ba cheart cóip de na nósanna imeachta comhaontaithe a thabhairt don Phríomhoide agus ba cheart a chur in iúl dó/di eolas a chur ar na céimeanna éagsúla de na nósanna imeachta a fhéadfar a agairt agus ar an raon smachtbhannaí atá ar fáil don Phríomhfheidhmeannach i gcás tearcfheidhmíocht leanúnach.
- 1.4 Féachfaidh an Stiúrthóir Scoileanna leis an mbunchúis/na bunchúiseanna a iniúchadh i gcomhar leis an bPríomhoide agus, nuair is féidir, comhaontóidh siad na bearta is gá a dhéanamh chun aghaidh a thabhairt ar an ní.
- 1.5 Sa chomhthéacs sin, tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna eolas don Phríomhoide faoi na tacaí inmheánacha agus/nó seachtracha atá ar fáil agus déanfaidh sé/sí a d(h)ícheall cabhrú leis an bPríomhoide na tacaí sin a rochtain. Is féidir go n-áireofar leo sin an tSeirbhís Chúnaimh d’Fhostaithe, an tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí, an Lárionad Ceannaireachta Scoile agus/nó gníomhaireachtaí seachtracha eile atá ábhartha agus/nó cuí sna cúinsí, ag féachaint do chineál na saincheisteanna lena mbaineann.
- 1.6 Tá sé beartaithe gurb amhlaidh, trí chomhphlé idir an Stiúrthóir Scoileanna agus an Príomhoide, go réiteofar na saincheisteanna chun sástacht an Stiúrthóra Scoileanna agus go gcomhaontóidh siad araon nach bhfuil aon ghníomh eile ag teastáil.
- 1.7 Tá sé beartaithe gur cheart saincheisteanna inniúlachta gairmiúla de chineál neamhbhuan a réiteach trí shásraí neamhfhoirmiúla agus laistigh de thréimhse trí mhí de ghnáth, gan tréimhsí saoire a áireamh.
- 1.8 I gcás go mainneoidh Príomhoide obair go dearfach leis na próisis agus go mbeidh ábhair imní ag an Stiúrthóir Scoileanna go fóill go bhfuil saincheisteanna inniúlachta gairmiúla de chineál leanúnach ann, tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna fógra don Phríomhoide go bhfuil sé beartaithe aige/aici an próiseas foirmiúil a thionscnamh.

Céim 2

An próiseas foirmiúil a thionscnamh

- 2.1 Tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna fógra do Stiúrthóir eile a dtarmiligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í chun na críche seo faoi na hábhair imní atá aige/aici, agus tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna tuarascáil i scríbhinn don Stiúrthóir sin.

Tabharfar cóip den tuarascáil don Phríomhoide ag an am céanna agus tabharfar deis dó/di freagra i scríbhinn a thabhairt mar chuid den phróiseas breithniúcháin ar an ní.

- 2.2 Ag an gcéim seo, féadfaidh an Príomhoide Céim 3 de na nósanna imeachta seo a agairt laistigh de 10 lá scoile ón tuarascáil a fháil. I gcás go ndéanfaidh an Príomhoide an gníomh sin, déanfaidh sé/sí amhlaidh ar an tuiscint nach bhféadfaidh sé/sí féachaint le filleadh ina dhiaidh sin ar aon chéim níos luaithe den phróiseas agus go bhféadfaidh an Stiúrthóir tarmligthe dul ar aghaidh chuig an gcéad chéim eile de réir mar is cuí.
- 2.3 I gcás nach nglacfaidh an Príomhoide an rogha sin, déanfaidh an Stiúrthóir tarmligthe breithniú a luaithe is indéanta ar an tuarascáil ón Stiúrthóir Scoileanna agus ar aon fhreagra i scríbhinn a thug an Príomhoide. Ag an gcéim seo, tabharfar deis don Phríomhoide an ní a phlé leis an Stiúrthóir tarmligthe más mian leis/léi déanamh amhlaidh. Déanfaidh an Stiúrthóir tarmligthe cinneadh ansin maidir le conas ba cheart dul ar aghaidh. Is féidir go gcinfidh an Stiúrthóir tarmligthe:
- Nach bhfuil forais dhóthanacha ann chun teacht ar an gconclúid go bhfuil fadhb inniúlachta gairmiúla ann,
  - Nach bhfuil forais dhóthanacha ann chun údar a thabhairt leis an bpróiseas foirmiúil a thionscnamh.
- 2.4 I gcás go mbeidh an Stiúrthóir tarmligthe den tuairim go bhfuil forais dhóthanacha ann, cuirfidh sé/sí de chúram ar an Stiúrthóir Scoileanna an plean feabhsúcháin riachtanach a shainiú don Phríomhoide atá i gceist.
- 2.5 Buailfidh an Stiúrthóir Scoileanna leis an bPríomhoide lena mbaineann chun an plean feabhsúcháin a phlé.
- 2.6 Sonrófar i scríbhinn sa phlean na heasnaimh a bhraitear a bheith ann ar fheidhmíocht an Phríomhoide agus an feabhas riachtanach a mbeifear ag súil leis ón bPríomhoide sin. Leagfar amach ann freisin an raon tacaí agus oiliúna atá ar fáil don Phríomhoide agus moltaí ba cheart don Phríomhoide a leanúint chun feabhas a chur ar a f(h)eidhmíocht féin. Leagfar amach sa phlean feabhsúcháin freisin fráma ama ar laistigh de ba cheart an feabhas riachtanach a bhaint amach. Cuirfear tacaí cuí ó na seirbhísí tacaíochta ar fáil don Stiúrthóir Scoileanna le linn an plean feabhsúcháin a dhréachtú.
- 2.7 Cé gur ar an bPríomhoide lena mbaineann a bheidh an phríomhfhreagracht as feabhas a chur ar a f(h)eidhmíocht féin, tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna tacaíocht don Phríomhoide an feabhas riachtanach a bhaint amach.
- 2.8 Bheifí ag súil leis de ghnáth go réiteofaí na saincheisteanna inniúlachta gairmiúla laistigh den fhráma ama atá leagtha síos sa phlean feabhsúcháin, rud nár cheart a bheith níos lú ná trí mhí, gan tréimhsí saoire a áireamh. Féadfaidh an Stiúrthóir Scoileanna an tréimhse sin a fhadú faoi réir comhaontú a fháil ón

bPríomhfheidhmeannach chun tuilleadh ama a thabhairt don Phríomhoide an plean feabhsúcháin a chur chun feidhme.

- 2.9 Tar éis dheireadh na tréimhse ama dá bhforálfar le haghaidh feabhas a bhaint amach, tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna tuarascáil i scríbhinn don Stiúrthóir tarmligthe agus don Phríomhoide, rud ina leagfar amach tuairimí an Stiúrthóra Scoileanna ar an toradh.
- 2.10 I gcás go dtuairisceoidh an Stiúrthóir Scoileanna gur baineadh an feabhas riachtanach amach, tabharfaidh sé/sí fógra i scríbhinn don Phríomhoide á dheimhniú go bhfuil sé beartaithe aige/aici an próiseas foirmiúil a thabhairt chun críche.
- 2.11 I gcás go dtuairisceoidh an Stiúrthóir Scoileanna don Stiúrthóir tarmligthe nár baineadh an feabhas riachtanach amach i bhfeidhmíocht teagaisc tar éis dheireadh an phróisis a cheadáítear don phróiseas sin, déanfaidh an Stiúrthóir tarmligthe tuilleadh breithniúcháin ar an ní, faoi mar a fhoráiltear dó thíos.
- 2.12 Tabharfar deis don Phríomhoide freagra ó bhéal agus freagra i scríbhinn a thabhairt don Stiúrthóir tarmligthe.
- 2.13 Tar éis dó/di breithniú a dhéanamh ar an tuarascáil ón Stiúrthóir Scoileanna agus an freagra ón bPríomhoide, féadfaidh an Stiúrthóir tarmligthe a chinneadh:
  - Go ndearna an Príomhoide dul chun cinn dóthanach agus go dtabharfar an nós imeachta chun críche.
  - Gur cheart an plean feabhsúcháin a athrú.
  - Nár bhain an Príomhoide an feabhas riachtanach amach.

Céim 3 Athbhreithniú Seachtrach

- 3.1 I gcás go gcinneadh an Stiúrthóir tarmligthe nár soláthraíodh an feabhas riachtanach, iarrfaidh sé/sí ar an bPríomhchigire a shocrú go ndéanfaí athbhreithniú ar obair an Phríomhoide. Tabharfaidh an Stiúrthóir tarmligthe eolas don Phríomhoide faoi sin. Ba cheart sonraí faoi chineál na n-ábhar imní, na tacaí a tairgeadh don Phríomhoide, an méid a bhain an Príomhoide leas as na tacaí sin agus na torthaí a chur ar áireamh san iarraidh ar athbhreithniú.
- 3.2 Sula bhformheasfaidh sé/sí an t-athbhreithniú, deimhneoidh an Príomhchigire* dó/di féin gur tairgeadh an tacaíocht chuí don Phríomhoide agus gurb amhlaidh, dá ainneoin sin, go meastar obair an Phríomhoide a bheith míshásúil fós. Féadfaidh an Príomhchigire tuilleadh faisnéise a iarraidh de réir mar a mheasann sé/sí í a bheith riachtanach. I gcás go mbainfidh Príomhoide leas as an rogha i gCéim 2 chun Céim 3 den phróiseas a agairt, deimhneoidh an Príomhchigire an fhíric sin dó/di féin sula gcuirfidh sé/sí tús leis an athbhreithniú.
- 3.3 Tabharfar don Phríomhoide freisin na doiciméid ar fad a tugadh don Phríomhchigire.

- 3.4 An fheidhm um athbhreithniú seachtrach atá dílsithe don Phríomhchigire a dhéanamh, tá sí ina toradh ar an nós imeachta sin agus tá sí ar leithligh ó fheidhm reachtúil an Phríomhchigire mar atá leagtha amach in alt 13 den Acht Oideachais, 1998, agus gan dochar di.
- 3.5 I gcás go n-aontóidh an Príomhchigire leis an iarraidh, féadfaidh sé/sí na pearsana sin a mheasann sé/sí a bheith riachtanach chun an t-athbhreithniú a dhéanamh a shannadh. Agus é/í ag sannadh duine nó daoine do chomhlíonadh an chúraim sin, tabharfaidh an Príomhchigire aird ar an gceanglas go mbeidh inniúlacht atá ábhartha don athbhreithniú ag aon duine/daoine aonair atá sannta amhlaidh.
- 3.6 Is féidir go n-áireofar leis an athbhreithniú sraith cuairteanna ar an suíomh teagaisc agus foghlama agus is gnách go dtugann comhalta/comhaltaí den Chigireacht iad. Beidh ag an duine/na daoine a sannfaidh an Príomhchigire é/í/iad cibé rochtain ar an suíomh teagaisc agus foghlama a theastaíonn uaidh/uaithe/uathu chun tuairim ghairmiúil a thabhairt faoi inniúlacht an Phríomhoide. Is féidir go mbeidh cásanna ann, ag tabhairt aird ar chineál aon cháis ar leith, ina bhféadfadh duine a bhfuil saineolas ar leith aige/aici atá ábhartha do na saincheisteanna inní a tarraingíodh anuas a bheith in éineacht leis an gcomhalta/na comhaltaí den Chigireacht. I ngach cás, is é comhalta den Chigireacht a stiúrfaidh an próiseas athbhreithniúcháin.
- 3.7 An Príomhoide, atá mar ábhar d'athbhreithniú seachtrach, comhoibreoidh sé/sí go hiomlán leis an bpróiseas athbhreithniúcháin agus beidh aon teip air/uirthi comhoibriú ar an mbealach sin ina ní araíonachta inti féin. Is féidir go gcuirfear aon easpa comhoibrithe den sórt sin san áireamh nuair atá na daoine sin atá ag déanamh an athbhreithnithe thar ceann an Phríomhchigire ag teacht ar a dtátail.
- 3.8 Cuirfidh an duine/na daoine a sannfaidh an Príomhchigire é/í/iad tuarascáil faoi bhráid an Phríomhchigire, a chuirfidh an tuarascáil seo ar fáil don Phríomhfheidhmeannach agus don Phríomhoide dá réir. Leagfar amach sa tuarascáil na tátail ar thánghas orthu i dtaca leis na hábhair inní a tarraingíodh anuas.
- 3.9 Tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach deis don Phríomhoide freagra i scríbhinn a thabhairt ar thuarascáil an Phríomhchigire laistigh de 15 lá scoile tar éis don Phríomhoide an tuarascáil a fháil.
- 3.10 Breithneoidh an Príomhfheidhmeannach tuarascáil an Phríomhchigire agus an freagra i scríbhinn ón bPríomhoide laistigh de 10 lá oibre tar éis an freagra i scríbhinn a fháil ón bPríomhoide. Féadfaidh an Príomhfheidhmeannach a chinneadh:
- nach gá tuilleadh gnímh a dhéanamh
  - dul ar aghaidh chuig éisteacht araíonachta

I gcás go gcinnfear nach bhfuil údar le haon ghníomh a dhéanamh, tabharfar fógra i scríbhinn don Phríomhoide laistigh de chúig lá scoile faoi sin.

*Áirítear leis an tagairt don Phríomhchigire comhaltaí den Chigireacht a dtarmligfidh an Príomhchigire an fheidhm sin chucu.

Céim 4

Éisteacht

De réir fhorálacha an Achta um Boird Oideachais agus Oiliúna 2013, is feidhmeanna feidhmiúcháin iad nithe fostaíochta, baill foirne a fhionraí agus a bhriseadh ina measc. Dá bhrí sin, beidh feidhm ag na nósanna imeachta seo a leanas:

- 4.1 Tabharfar deis don Phríomhoide freastal ar chruinniú leis an bPríomhfheidhmeannach, agus a (h)ionadaí, ar ionadaí/ionadaithe ceardchumainn é/i/iad de ghnáth, nó comhghleacaí/comhghleacaithe dá c(h)uid in éineacht léi, faoi réir uaslíon foriomlán de bheirt. Freastalóidh na Stiúrthóirí a raibh baint acu roimhe sin leis an bpróiseas ar an gcruinniú freisin.
- 4.2 Tabharfar fógra 7 lá scoile ar a laghad don Phríomhoide roimh an gcruinniú. Ba cheart cuspóir na héisteachta a leagan amach san fhógra. Ba cheart a leagan amach ann freisin go bhféadfar gníomh araíonachta a bhreithniú.
- 4.3 Ag an gcruinniú, tabharfar deis don Phríomhoide a c(h)ás a leagan amach ina iomláine agus agóid a dhéanamh in aghaidh aon fhianaise a bhfuiltear ag brath uirthi chun cinneadh a dhéanamh.
- 4.4 Tar éis na héisteachta, tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach a b(h)reithiúnas ar an ní. Agus a b(h)reithiúnas á chur le chéile aige/aici, tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach aird ar na tátail atá leagtha amach i dtuarascáil an Phríomhchigire, ar aon fhianaise eile agus ar uirill an Phríomhoide (más ann) ina leith.
- 4.5 Tar éis na héisteachta, tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach fógra don Phríomhoide faoina c(h)inneadh agus faoi aon ghníomh araíonachta atá beartaithe, más é sin toradh a p(h)léití.
- 4.6 Má chinntear gníomh araíonachta a dhéanamh, féadfaidh an Príomhfheidhmeannach leas a bhaint as an raon smachtbhannaí seo a leanas:
  - Cáineadh deiridh i scríbhinn
  - Incrimint a chur siar
  - Incrimint nó incrimintí a tharraingt siar
  - Íslíú céime (líúntas Príomhoide a chailleadh)
  - Fionraí (ar feadh tréimhse theoranta agus/nó chun críche ar leith) le pá
  - Fionraí (ar feadh tréimhse theoranta agus/nó chun críche ar leith) gan phá
  - Briseadh.

Gníomhóidh an Príomhfheidhmeannach ar bhealach réasúnta i ngach cás agus cinneadh á dhéanamh ar an ngníomh araíonachta iomchuí. Ba cheart cineál an ghnímh araíonachta a bheith i gcomhréir le cineál na saincheiste inniúlachta gairmiúla.

I gcás go mbeartófar gníomh araíonachta nach dtéann chomh fada le briseadh, déanfaidh an Príomhfheidhmeannach athbhreithniú ar an gcás chun a bhreithniú cé acu atá nó nach bhfuil aon ghníomh araíonachta eile ag teastáil.

Céim 5

Achomharc

- 5.1 Beidh deis ag an bPríomhoide achomharc a dhéanamh in aghaidh ghníomh beartaithe an Phríomhfheidhmeannaigh. Éistfidh painéal neamhspleách achomhairc a gceapfaidh an Príomhfheidhmeannach é achomharc den sórt sin.
- 5.2 Tá na nósanna imeachta maidir le hachomharc a dhéanamh leis an bpainéal neamhspleách achomhairc mar atá leagtha amach in Aguisín A.

Fógra don Roinn Oideachais agus Scileanna agus don Chomhairle Mhúinteoireachta

Tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach fógra don Roinn Oideachais agus Scileanna faoi chineál an ghnímh araíonachta agus comhlíonfaidh sé/sí riachtanais ar bith na Comhairle Múinteoireachta de réir fhorálacha Alt 37 d'Acht na Comhairle Múinteoireachta, 2001.

Nós Imeachta do Phríomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta a bhaineann le saincheisteanna oibre agus iompair ina ról mar Phríomhoide

Brollach

Rinneadh an nós imeachta araíonachta seo do Phríomhoidí atá fostaithe i bPobalscoileanna Náisiúnta a fhorbairt agus a chomhaontú tar éis plé idir an Roinn Oideachais agus Scileanna, Boird Oideachais agus Oiliúna Éireann agus Cumann Múinteoirí Éireann (INTO). Cuirtear san áireamh ann an reachtaíocht fostaíochta agus Cód Cleachtais an Choimisiúin um Chaidreamh san Áit Oibre maidir le Nósanna Imeachta Araíonachta. Gabhann an nós imeachta araíonachta seo in ionad na nósanna imeachta araíonachta áitiúla agus náisiúnta go léir atá ann cheana i leith Príomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta. Tabharfar eolas agus faisnéis iomlán do Phríomhoidí agus don lucht bainistíochta faoin nós imeachta seo agus cloífidh siad lena théarmaí.

Réamhrá

Mar is gnách in aon ghairm, is faoin bPríomhoide aonair, sa chéad dul amach, caighdeán chuí oibre agus iompair a choinneáil agus aghaidh a thabhairt ar na saincheisteanna sin go pearsanta nuair a thagann siad aníos. Cuimsíonn obair sa chomhthéacs sin gach gné de ról an Phríomhoide (seachas mar mhúinteoir), mar atá leagtha amach san Acht Oideachais, 1998, arna leasú. Ina theannta sin, tá freagracht agus oibleagáid ar an bPríomhoide as a chinntiú go mbaineann sé/sí leas iomlán as na deiseanna cúnamh go léir chun na saincheisteanna sin a réiteach.

Sa chomhthéacs sin, glactar leis go hiomlán go gcomhlíonann formhór mór na bPríomhoidí a gcuid dualgas ar bhealach inniúil éifeachtúil agus go gcuireann siad seirbhís ar fáil ar aon dul leis na traidisiúin cheannaireachta scoile is fearr. Dá réir sin, is ar líon beag daoine aonair laistigh den ghairm a dhírítear aon phróiseas arb é is aidhm dó aghaidh a thabhairt ar nithe a bhaineann le hobair agus le hiompar. Is fíor freisin nach mór go n-aithnítear in aon phróiseas den chineál sin an fhírinne gur minic a bhíonn na nithe sin de chineál neamhbhuan agus gur féidir go dtagann siad as saincheisteanna de chineál pearsanta nó gairmiúil nach maireann ach tréimhse ama réasúnta gairid. Nuair is féidir, déileálfar go neamhfhoirmiúil le haon chorr-shaincheisteanna nó easnaimh nach bhfuil tromchúiseach.

Dá réir sin, ba cheart roinnt céimeanna a bheith i gceist leis an gcur chuige maidir le déileáil le nithe a bhaineann le hobair agus le hiompar. Ba cheart don chur chuige bogadh ó chéimeanna neamhfhoirmiúla go céimeanna foirmiúla a d'fhéadfadh dul i muinín gníomh araíonachta (suas go briseadh as post agus an rud sin san áireamh) ag deireadh an phróisis. Cé go dtiocfaidh gníomh araíonachta as na céimeanna forásacha de ghnáth, féadfaidh an scoil tús a chur leis an nós imeachta ag céim ar bith den phróiseas má éilíonn an mí-iompar líomhnaithe an cur chuige sin.

Raon feidhme

Cuimsíonn raon feidhme na nósanna imeachta seo gach gné den ról mar Phríomhoide mar atá leagtha amach san Acht Oideachais, 1998 (arna leasú leis an Acht Oideachais 2012), san Acht um Boird Oideachais agus Oiliúna 2013 agus in Achtanna ábhartha eile de chuid an Oireachtais. I measc nithe eile, déantar foráil san Acht Oideachais, 1998 (arna leasú), go ndéanfaidh an Príomhoide na nithe seo a leanas:

- beidh freagracht air/uirthi as an teagasc a chuirtear ar fáil do mhic léinn sa scoil agus cuirfidh sé/sí go ginearálta le hoideachas agus forbairt phearsanta na mac léinn sa scoil sin,
- déanfaidh sé/sí foghlaim a spreagadh agus a chothú i ndaltaí, mic léinn a mheas go rialta agus torthaí an mheasúnaithe sin a thuairisciú do na mic léinn agus dá dtuismitheoirí ar bhonn tréimhsiúil,
- déanfaidh sé/sí comhoibriú idir an scoil agus an pobal a bhfreastalaíonn sí air a chur chun cinn agus, faoi réir théarmaí aon chomhaontaithe chomhchoitinn infheidhmithe agus a c(h)onradh fostaíochta, comhlíonfaidh sé/sí na dualgais a shannann an bord bainistíochta dó/di,
- beidh sé/sí freagrach as bainistíocht na scoile ó lá go lá, lena n-áirítear múinteoirí agus foireann eile na scoile a threorú agus a stiúradh, agus beidh sé/sí cuntasach do bhord na scoile as an mbainistíocht sin,
- tabharfaidh sé/sí ceannaireacht do mhúinteoirí agus d'fhoireann eile agus do mhic léinn na scoile,
- beidh sé/sí freagrach, mar aon leis an mbord, le tuismitheoirí mac léinn agus leis na múinteoirí, as timpeallacht a chruthú sa scoil a thacaíonn leis an bhfoghlaim i measc na mac léinn agus a chuireann forbairt ghairmiúil na múinteoirí chun cinn,
- déanfaidh sé/sí, faoi stiúradh an bhoird agus i gcomhairle leis na múinteoirí, leis na tuismitheoirí agus, a mhéid is cuí dá n-aois agus dá dtaithí, leis na mic léinn, cuspóirí a leagan amach don scoil agus faireachán a dhéanamh ar ghnóthú na gcuspóirí sin, agus
- déanfaidh sé/sí tuismitheoirí mac léinn sa scoil a spreagadh chun páirt a ghlacadh in oideachas na mac léinn sin agus i ngnóthú chuspóirí na scoile.

Is lasmuigh de raon feidhme an tsnáithe seo de na nósanna imeachta atá saincheistanna a bhaineann le hinníúlacht ghairmiúil agus ba cheart aghaidh a thabhairt orthu trí na *Nósanna Imeachta do Phríomhoidí Pobalscoileanna Náisiúnta a bhaineann le saincheistanna inníúlachta gairmiúla ina ról mar mhúinteoir*.

Déileáiltear le líomhaintí i leith mí-úsáid leanaí, mar atá sainmhínithe sna Treoirínte um Chosaint Leanáí do Bhunscoileanna agus d'Iar-bhunscoileanna 2017 agus sa Chiorclán ábhartha atá i bhfeidhm, ar an gcéad ásc faoi na Treoirínte sin.

Is féidir freisin go dtiocfaidh cásanna aníos ina n-ardófar ábhair imní faoi obair nó iompar an Phríomhoide trí ghearáin ó tuismitheoirí. Sna cásanna sin, tabharfar aghaidh ar na hábhair imní ar an gcéad ásc de réir na nósanna imeachta comhaontaithe maidir le gearáin.

Déanfaidh an Príomhfheidhmeannach/an t-ainmní breithniú ar chineál an ghearáin sula gcinfidh sé/sí cé acu ba cheart nó nár cheart an tsaincheist a bhreithniú faoi na nósanna imeachta a bhaineann le hobair nó le hiompar. Má agraítear na nósanna imeachta a bhaineann le hobair nó le hiompar ina dhiaidh sin, tabharfar comhairle agus eolas don tuismitheoir a rinne an gearán faoi thoradh deiridh an phróisis.

An Céim Neamhfoirmiúil

Tá sé beartaithe go réitítear fadhbanna a bhaineann le hobair agus le hiompar ar bhealach neamhfoirmiúil nuair is féidir.

Chuirge sin, pléifidh an Stiúrthóir Scoileanna aon iompar míshásúil leis an bPríomhoide lena mbaineann agus tabharfaidh sé/sí eolas dó/di faoi na feabhsuithe atá ag teastáil. Tabharfar an deis don Phríomhoide míniúchán agus nótaí tráchta a thairiscint. I gcás go dtiocfaidh feabhas isteach gan dul i muintín gníomh araíonachta, cuirfear treoir ar fáil de réir mar is cuí agus tabharfar aird chúil ar cibé acu is iad cúinsí pearsanta, cúinsí sláinte nó cúinsí teaghlaigh is cúis leis an easnamh. Tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna eolas don Phríomhoide faoi na tacaí inmheánacha nó seachtracha atá ar fáil agus déanfaidh sé/sí a d(h)ícheall cabhrú leis an bPríomhoide rochtain ar na tacaí sin. Is féidir go n-áireofar leo sin an tSeirbhís Chúnamh d'Fhostaithe, an tSeirbhís um Fhorbairt Ghairmiúil do Mhúinteoirí (SFGM), agus/nó gníomhaireachtaí seachtracha eile atá ábhartha nó oiriúnach sna cúinsí, agus aird á tabhairt ar chineál na saincheisteanna ar leith.

Tabharfar fógra don Phríomhoide freisin go bhféadfar an ní dul ar aghaidh chuig an nós imeachta araíonachta foirmiúil mura ndéantar an feabhas atá ag teastáil.

I gcás nach gcomhlíonfaidh obair nó iompar an Phríomhoide na caighdeáin is gá, d'ainneoin na hidirghabhála neamhfoirmiúla atá leagtha amach thuas, déileálfar leis an ní faoin nós imeachta araíonachta seo a leanas.

Céim 1

Rabhadh ó Bhéal

Gairfidh an Stiúrthóir Scoileanna cruinniú araíonachta foirmiúil leis an bPríomhoide. Tabharfar fógra i scríbhinn faoin gcruinniú don Phríomhoide cúig lá scoile roimhe sin ar a laghad. Ba cheart cuspóir an chruinnithe agus cineál sonrath an ghearáin i dteannta aon cháipéisí tacaíochta a lua san fhógra. Féadfaidh ionadaí, arb é a (h)ionadaí ceardchumann nó comhghleacaí oibre é/í de ghnáth, dul chuig cruinniú ar bith den chineál sin leis an bPríomhoide lena mbaineann.

Ag an gcruinniú, tabharfar deis don Phríomhoide freagra a thabhairt agus a c(h)ás a leagan amach ina iomláine agus agóid a dhéanamh in aghaidh aon fhianaise a bhfuiltear ag brath uirthi chun cinneadh a dhéanamh. Tar éis breithniú a dhéanamh ar an bhfreagra, cinnfidh an Stiúrthóir Scoileanna an gníomh iomchuí a dhéanfar. I gcás go gcinnfear nach bhfuil údar le haon gníomh a dhéanamh, tabharfar fógra i scríbhinn don Phríomhoide laistigh de chúig lá scoile faoi sin. I gcás go gcinnfear go bhfuil údar le gníomh araíonachta ag an gcéim seo, tabharfaidh an Stiúrthóir Scoileanna fógra don Phríomhoide go bhfuil rabhadh ó bhéal á thabhairt dó/di. I gcás go dtabharfar rabhadh ó bhéal, ba cheart an feabhas atá ag teastáil agus an tréimhse ama inar gá an feabhas sin a bhaint amach a lua go soiléir sa rabhadh sin. Ba cheart eolas a thabhairt don Phríomhoide sa rabhadh go bhféadfar tuilleadh gníomh araíonachta a bhreithniú i gcás

nach mbeidh aon fheabhas leanúnach sásúil ann. Tabharfar fógra don Phríomhoide faoin gceart atá aige/aici achomharc a dhéanamh in aghaidh an ghnímh araíonachta atá á dhéanamh agus faoin bpróiseas achomhairc.

Coinneoidh an Stiúrthóir Scoileanna cóip den rabhadh ó bhéal ar an gcomhad pearsanra agus tabharfar cóip don Phríomhoide. Beidh an rabhadh ó bhéal gníomhach ar feadh tréimhse 6 mhí agus, faoi réir seirbhís shásúil, scoirfidh sé d'éifeacht a bheith aige tar éis dhul in éag na tréimhse 6 mhí. Bainfear an taifead ón gcomhad tar éis na tréimhse sé mhí faoi réir feabhas sásúil a bheith ann le linn na tréimhse.

Is féidir go dtiocfaidh ócáidí aníos, áfach, ina bhfuil obair nó iompar fostaí sásúil ar fud na tréimhse a bhfuil feidhm ag an rabhadh lena linn sula dtiteann an obair nó an t-iompar sin tamall an-ghairid ina dhiaidh sin. I gcás go dtiocfaidh patrún den chineál sin chun cinn agus go mbeidh fianaise ar fáil gur baineadh an bonn ón bpróiseas araíonachta, féadfar iompar agus patrún iompair an fhostaí roimhe sin a bhreithniú ina n-iomláine i nós imeachta araíonachta sa todhchaí.

Céim 2

Rabhadh i Scríbhinn

Más rud é go measann an Stiúrthóir Scoileanna nach sásúil atá iompar an Phríomhoide i dtaca leis an iompar atá ag teastáil ag Céim 1, tar éis dó/di rabhadh ó bhéal a fháil, socrófar cruinniú idir an Príomhoide, an Stiúrthóir Scoileanna agus ball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarmligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í (e.g. Bainisteoir Acmhainní Daonna, Stiúrthóir eile, etc.).

Tabharfar fógra seacht lá scoile ar a laghad i scríbhinn don Phríomhoide roimh an gcruinniú. Ba cheart cuspóir an chruinnithe agus cineál sonracha an ghearáin i dteannta aon cháipéisí tacaíochta a lua san fhógra. Féadfaidh ionadaí, arb é a (h)ionadaí/(h)ionadaithe ceardchumann nó comhghleacaí/comhghleacaithe é/í/iad de ghnáth, dul chuig cruinniú ar bith den chineál sin leis an bPríomhoide lena mbaineann, faoi réir uaslíon foriomlán de bheirt.

Ag an gcruinniú, ba cheart ráiteas soiléir a thabhairt don Phríomhoide ar an réimse/na réimsí ina mbraitear a (h)iompar a bheith míshásúil. Tabharfar deis don Phríomhoide freagra a thabhairt agus a c(h)ás a leagan amach ina iomláine agus agóid a dhéanamh in aghaidh aon fhianaise a bhfuiltear ag brath uirthi chun cinneadh a dhéanamh. Tar éis breithniú a dhéanamh ar an bhfreagra, is iad an Stiúrthóir Scoileanna agus an ball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarmligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í a chinnfidh an gníomh iomchuí a dhéanfar. I gcás go gcinnefear nach bhfuil údar le haon ghníomh a dhéanamh, tabharfar fógra i scríbhinn don Phríomhoide laistigh de chúig lá scoile faoi sin. I gcás go gcinnefear go bhfuil údar le gníomh araíonachta ag an gcéim seo, tabharfar fógra don Phríomhoide go bhfuil rabhadh i scríbhinn á thabhairt dó/di. I gcás go dtabharfar rabhadh i scríbhinn, ba cheart an feabhas atá ag teastáil agus an tréimhse ama inar gá an feabhas sin a bhaint amach a lua go soiléir sa rabhadh sin. Ba cheart eolas a thabhairt don Phríomhoide sa rabhadh i scríbhinn go bhféadfar tuilleadh gníomh araíonachta a bhreithniú i gcás nach mbeidh aon fheabhas leanúnach sásúil ann.

Tabharfar fógra don Phríomhoide faoin gceart atá aige/aici achomharc a dhéanamh in aghaidh an ghnímh araíonachta atá á dhéanamh agus faoin bpróiseas achomhairc.

Déanfar cóip den rabhadh i scríbhinn a choinneáil ar an gcomhad pearsanra agus tabharfar cóip den rabhadh sin don Phríomhoide. Beidh an rabhadh i scríbhinn gníomhach do thréimhse nach mó ná 9 mí agus, faoi réir seirbhís shásúil, scoirfidh sé d'éifeacht a bheith aige tar éis dhul in éag na tréimhse 9 mí. Bainfear an taifead ón gcomhad tar éis na tréimhse naoi mí faoi réir feabhas sásúil a bheith ann le linn na tréimhse.

Is féidir go dtiocfaidh ócáidí aníos, áfach, ina bhfuil obair nó iompar fostaí sásúil ar fud na tréimhse a bhfuil feidhm ag an rabhadh lena linn sula dtiteann an obair nó an t-iompar sin tamall an-ghairid ina dhiaidh sin. I gcás go dtiocfaidh patrún den chineál sin chun cinn agus go mbeidh fianaise ar fáil gur baineadh an bonn ón bpróiseas araíonachta, féadfar iompar agus patrún iompair an fhostaí roimhe sin a bhreithniú ina n-iomláine i nós imeachta araíonachta sa todhchaí.

Céim 3

Rabhadh Deiridh i Scríbhinn

Más rud é go measann an Stiúrthóir Scoileanna agus an ball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarmligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í nach sásúil atá iompar an Phríomhoide nó gur tharla cion níos tromchúisí, tar éis don Phríomhoide rabhadh i scríbhinn a fháil, socrófar cruinniú idir an Príomhoide agus an Stiúrthóir Scoileanna i dteannta an bhaill foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarmligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í. Ba cheart fógra seacht lá scoile ar a laghad a thabhairt i scríbhinn don Phríomhoide roimh an gcruinniú. Ba cheart cuspóir an chruinnithe agus cineál sonrath an ghearáin i dteannta aon cháipéisí tacaíochta a lua san fhógra. Féadfaidh ionadaí, arb é a (h)ionadaí/(h)ionadaithe ceardchumann nó comhghleacaí/comhghleacaithe é/i/iad de ghnáth, dul chuig cruinniú ar bith den chineál sin leis an bPríomhoide lena mbaineann, faoi réir uaslíon de bheirt.

Ag an gcruinniú, ba cheart ráiteas soiléir a thabhairt don Phríomhoide ar an réimse/na réimsí ina mbraitear a (h)iompar a bheith míshásúil. Tabharfar deis don Phríomhoide freagra a thabhairt agus a c(h)ás a leagan amach ina iomláine agus agóid a dhéanamh in aghaidh aon fhianaise a bhfuiltear ag brath uirthi chun cinneadh a dhéanamh. Tar éis breithniú a dhéanamh ar an bhfreagra, is iad an Stiúrthóir Scoileanna agus an ball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarmligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í a chinnfidh an gníomh iomchuí a dhéanfar. I gcás go gcinnfear nach bhfuil údar le haon ghníomh a dhéanamh, tabharfar fógra i scríbhinn don Phríomhoide laistigh de chúig lá scoile faoi sin. I gcás go gcinnfear go bhfuil údar le gníomh araíonachta ag an gcéim seo, tabharfar fógra don Phríomhoide go bhfuil rabhadh deiridh i scríbhinn á thabhairt dó/dí. I gcás go dtabharfar rabhadh deiridh i scríbhinn, ba cheart an feabhas atá ag teastáil agus an tréimhse ama inar gá an feabhas sin a bhaint amach a lua go soiléir sa rabhadh sin. Ba cheart eolas a thabhairt don Phríomhoide sa rabhadh deiridh i scríbhinn go bhféadfar tuilleadh gníomh araíonachta a bhreithniú i gcás nach mbeidh aon fheabhas leanúnach sásúil ann. Tabharfar fógra don Phríomhoide faoin gceart atá aige/aici

achomharc a dhéanamh in aghaidh an ghnímh araíonachta atá á dhéanamh agus faoin bpróiseas achomhairc.

Déanfar cóip den rabhadh deiridh i scríbhinn a choinneáil ar an gcomhad pearsanra agus tabharfar cóip den rabhadh sin don Phríomhoide. Beidh an rabhadh deiridh i scríbhinn gníomhach do thréimhse nach mó ná 12 mhí agus, faoi réir seirbhís shásúil, scoirfidh sé d'éifeacht a bheith aige tar éis dhul in éag na tréimhse 12 mhí. Bainfear an taifead ón gcomhad tar éis na tréimhse dhá mhí dhéag faoi réir feabhas sásúil a bheith ann le linn na tréimhse.

Céim 4

Má bhraitear gur lean an drochobair nó an drochiompar ar aghaidh tar éis an rabhadh deiridh i scríbhinn a eisiúint, nó más saincheist thromchúiseach í an tsaincheist oibre nó iompair atá i gceist, ullmhóidh an Stiúrthóir Scoileanna tuarascáil chuimsitheach ar fhíríicí an cháis agus cuirfear ar aghaidh í chuig an bPríomhfheidhmeannach. Tabharfar cóip den tuarascáil don Phríomhoide.

De réir fhorálacha an Achta um Boird Oideachais agus Oiliúna 2013, is feidhmeanna feidhmiúcháin iad nithe fostaíochta, baill foirne a fhionraí agus a bhriseadh ina measc. Dá bhrí sin, beidh feidhm ag na nósanna imeachta seo a leanas.

4.1 Tabharfar deis don Phríomhoide freastal ar chruinniú leis an bPríomhfheidhmeannach, agus ionadaí/ionadaithe, arb é a (h)ionadaí/(h)ionadaithe ó cheardchumann é/í de ghnáth, nó comhghleacaí/comhghleacaithe dá c(h)uid in éineacht léi, faoi réir uaslíon foriomlán de bheirt. Freastalóidh an Stiúrthóir Scoileanna agus an ball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarmligfidh an Príomhfheidhmeannach é/í a raibh baint aige/aici roimhe sin leis an bpróiseas ar an gcruinniú freisin.

Tabharfar fógra 7 lá scoile ar a laghad don Phríomhoide roimh an gcruinniú. Ba cheart cuspóir na héisteachta a leagan amach san fhógra. Ba cheart a leagan amach ann freisin go bhféadfar gníomh araíonachta a bhreithniú.

Ag an gcruinniú, tabharfar deis don Phríomhoide a c(h)ás a leagan amach ina iomláine agus agóid a dhéanamh in aghaidh aon fhianaise a bhfuiltear ag brath uirthi chun cinneadh a dhéanamh.

Tar éis na héisteachta, déanfaidh an Príomhfheidhmeannach a b(h)reithiúnas ar an ní. Agus a b(h)reithiúnas á chur le chéile aige/aici, tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach aird ar an tuarascáil ón Stiúrthóir Scoileanna agus ar aon fhianaise eile agus ar uiríoll an Phríomhoide (más ann) ina leith.

Tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach fógra don Phríomhoide faoina c(h)inneadh agus faoi aon gníomh araíonachta atá beartaithe, más é sin toradh a p(h)léití. Má chinntear gníomh araíonachta a dhéanamh, féadfaidh an Príomhfheidhmeannach leas a bhaint as an raon smachtbhannaí seo a leanas.

- Cáineadh deiridh i scríbhinn
- Incrimint a chur siar
- Incrimint nó incrimintí a tharraingt siar
- Íslíú céime (liúntas Príomhoide a chailleadh)
- Gníomh araíonachta eile gan dul chomh fada le fionraí ná le briseadh
- Fionraí (ar feadh tréimhse theoranta agus/nó chun críche ar leith) le pá
- Fionraí (ar feadh tréimhse theoranta agus/nó chun críche ar leith) gan phá
- Briseadh

I gcás go mbeartófar gníomh araíonachta nach dtéann chomh fada le briseadh, déanfaidh an Príomhfheidhmeannach athbhreithniú ar an gcás chun a bhreithniú cé acu atá nó nach bhfuil aon ghníomh araíonachta eile ag teastáil.

Gníomhóidh an Príomhfheidhmeannach ar bhealach réasúnta i ngach cás agus cinneadh á dhéanamh ar an ngníomh araíonachta iomchuí. Ba cheart cineál an ghnímh araíonachta bheith i gcomhréir leis an tsaincheist oibre nó iompair a bhí taobh thiar den smachtbhanna a bheith á fhorchur.

Mí-Iompar Tromchúiseach

I gcás mí-iompar tromchúiseach ag an obair nó i gcás bagartha ar shláinte agus sábháilteacht, ar leanaí nó ar phearsanra eile sa scoil, ní bhíonn feidhm ag na céimeanna atá leagtha amach thuas de ghnáth agus féadfaidh Príomhoide a bhriseadh gan dul i muinín na gcéimeanna roimhe.

Is iad seo a leanas roinnt samplaí de chionta mí-iompair thromchúisigh nach bhféadfar feidhm a bheith ag ceann ar bith de Chéim 1 go Céim 3, ná ag gach ceann acu, den nós imeachta araíonachta ina leith, ag brath ar thromaíocht an chiona atá líomhnaithe:

- Goid
- Damáiste a dhéanamh d'aon ghnó do mhaoin scoile
- Calaois nó doiciméid a fhalsú d'aon ghnó
- Mórfhaillí nó faillí i ndualgas
- Diúltú do threoracha dlisteanacha a chomhlíonadh, rud as ar tháinig iarmhairtí tromchúiseacha
- Éagumas tromchúiseach nó leanúnach dualgas a chomhlíonadh mar gheall ar a bheith faoi thionchar alcóil nó drugaí nach raibh ar oideas nó mar gheall ar mhí-úsáid a bhaint as cógas a bhí ar oideas
- Sárú tromchúiseach ar rialacha sláinte agus sábháilteachta
- Mí-úsáid thromchúiseach a bhaint as maoin/trealamh na scoile
- Sáruithe tromchúiseacha ar rúndacht
- Bulaíocht thromchúiseach, ciapadh gnéasach nó ciapadh in aghaidh fostaí, dalta nó baill eile de phobal na scoile
- Iompar foréigneach/suaiteach
- Ábhar pornagrafach a íoslódáil ón Idirlíon/a scaipeadh

- Ríomhphoist nó teachtaireachtaí téacs atá gráiniúil, gáirsiúil nó mígheanasach a chur.

Tabhair faoi deara: ní liosta uileghabhálach é an liosta thuas.

Chun críocha an rannáin seo, féadfaidh gníomh a rinneadh nó a líomhnaítear a rinneadh lasmuigh den scoil a bheith i gceist le mí-iompar tromchúiseach i gcás go gcruthóidh gníomh den sórt sin, nó gníomh líomhnaithe den sórt sin, inní thromchúiseach ar thaobh an Phríomhfheidhmeannaigh i ndáil le sláinte agus sábháilteacht mhic léinn agus/nó fhoireann na scoile.

Má tá líomhain ann maidir le mí-iompar tromchúiseach, féadfar an Príomhoide a fhionraí ar lánphá go dtí go ndéanfar imscrúdú agus go dtí go gcuirfear aon phróiseas achomhairc i gcrích.

Le linn an imscrúdaithe, tá sé de cheart ag an bPríomhoide lena mbaineann eolas a fháil faoi na líomhaintí agus tá sé de cheart aige/aici freagra a thabhairt ar gach líomhain. Má sheasann an t-imscrúdú le cás mí-iompair thromchúisigh, is é an gnás atá ann go mbrisfear an Príomhoide dá bharr.

Céim 5

Achomharc

Beidh deis ag an bPríomhoide achomharc a dhéanamh in aghaidh an ghnímh araíonachta atá beartaithe.

I gcás smachtbhannaí a bheith á bhforchur ag Céimeanna 1, 2 agus 3, déanfar an t-achomharc leis an bPríomhfheidhmeannach nó le ball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna a dtarlíodh an Príomhfheidhmeannach é/í, ar duine é/í nach raibh baint aige/aici roimhe sin leis an ní agus atá ar aon ghrád leis an mball foirne de Bhord Oideachais agus Oiliúna, nó atá ar ghrád níos airde ná an ball foirne, a d'fhorchuir an smachtbhanna.

I gcás smachtbhanna a bheith á fhorchur faoi chéim 4 den nós imeachta, déanfar achomharc le painéal achomhairc araíonachta a gceapfaidh an Príomhfheidhmeannach é, faoi mar atá leagtha amach in Aguisín A.

Tá na nósanna imeachta maidir le hachomharc a dhéanamh mar atá leagtha amach in Aguisín A.

Fógra don Roinn Oideachais agus Scileanna agus don Chomhairle Mhúinteoireachta

Tabharfaidh an Príomhfheidhmeannach fógra don Roinn Oideachais agus Scileanna faoi chineál an ghnímh araíonachta agus comhlíonfaidh sé/sí riachtanais ar bith na Comhairle Múinteoireachta de réir fhorálacha Alt 37 d'Acht na Comhairle Múinteoireachta, 2001.

Aguisín A

Painéal Achomhairc Araíonachta do Phríomhoidí

1. Déanfaidh an Príomhfheidhmeannach Painéal Achomhairc Araíonachta do Phríomhoidí a cheapadh, rud a bheidh comhdhéanta díobh seo a leanas.
  - Cathaoirleach neamhspleách ó phainéal a n-ainmneoidh an tAire Oideachais agus Scileanna é.
  - Ionadaí ón gcomhlacht aitheanta bainistíochta.
  - Ainmní ón gcumann múinteoirí atá i gceist.
2. Aon bhall a raibh leas aige/aici i gcás ar leith nó a raibh baint aige/aici le cás ar leith, ní cheapfar é/í chuig an bPainéal chun breithniú a dhéanamh ar an gcás céanna.

An Próiseas Achomhairc

3. Féadfaidh Príomhoide a iarraidh go ndéanfadh an Painéal athbheithniú ar imeachtaí araíonachta bunaithe ar cheann amháin nó níos mó de na forais seo a leanas.
  - i Níor cloíodh le forálacha na nósanna imeachta.
  - ii Ní bhfuarthas amach na fíricí ábhartha uile.
  - iii Níor breithníodh na fíricí ábhartha uile nó níor breithníodh iad ar bhealach réasúnta.
  - iv Níor tugadh deis réasúnta don Phríomhoide lena mbaineann freagra a thabhairt ar an líomhain.
  - v Ní fhéadfaí a bheith ag súil le réasún go dtuigfeadh an Príomhoide lena mbaineann go dtiocfadh gníomh araíonachta as an iompar atá líomhnaithe.
  - vi Níl an smachtbhanna atá beartaithe comhréireach leis an tearcfheidhmíocht nó leis an mí-iompar atá líomhnaithe.
4. Príomhoide, ar tugadh fógra dó/di gur cinneadh gníomh araíonachta a dhéanamh ina (h)aghaidh, féadfaidh sé/sí iarratas a dhéanamh i scríbhinn, laistigh de 10 lá scoile ó fhógra a fháil faoin gcinneadh, go ndéanfaí an Painéal athbheithniú ar na himeachtaí araíonachta.
5. Mura bhfaightear iarratas den sórt sin ón bPríomhoide lena mbaineann laistigh den tréimhse deich lá scoile, féadfaidh an Príomhfheidhmeannach dul ar aghaidh leis an gníomh araíonachta atá beartaithe a fhorfheidhmiú.
6. I gcás go n-iarrfaidh Príomhoide go ndéanfadh an Painéal athbheithniú ar imeachtaí araíonachta, déanfar na haighneachtaí seo a leanas.

- i Ráiteas i scríbhinn ón bPríomhoide lena mbaineann, ina leagtar amach na forais ar a bhfuil an t-athbhreithniú á iarraidh, atá le cur faoi bhráid an Phainéil agus an fhostóra laistigh de 10 lá scoile ón iarratas ar achomharc dá dtagraítear thuas a chur isteach
  - ii Frithráiteas i scríbhinn ón bhfostóir, atá le cur faoi bhráid an Phainéil agus an Phríomhoide lena mbaineann laistigh de 10 lá scoile ó ráiteas an Phríomhoide dá dtagraítear thuas a bheith faighte ag an bhfostóir sin.
  - iii Aon aighneacht eile a fhéadfaidh an Painéal a iarraidh ón bPríomhoide lena mbaineann nó ón bPríomhfheidhmeannach, atá le cur isteach i cibé foirm agus laistigh de cibé tréimhse ama a fhéadfaidh an Painéal a shonrú ina iarratas.
7. Féadfaidh an Painéal diúltú d'iarratas ar athbhreithniú ar imeachtaí araíonachta sna cásanna seo a leanas:
- i teipeann an Príomhoide lena mbaineann aighneacht a éilítear faoi mhír 6.i thuas a dhéanamh laistigh den tréimhse ama fhorordaithe, nó
  - ii tá an Painéal den tuairim, tar éis dó aon aighneachtaí arna ndéanamh faoi mhír 6.i thuas a bhreithniú, gur achomharc cráiteach suaibhreasach nó achomharc gan substaint ná bunús é an t-achomharc a rinne an Príomhoide lena mbaineann.
8. I gcás go ndiúltóidh an Painéal d'iarratas (ar éisteacht achomhairc), féadfaidh an fostóir dul ar aghaidh de réir théarmaí an nós imeachta seo amhail is nach ndearnadh an t-iarratas riamh.
9. I gcás go gcinneadh an Painéal athbhreithniú a dhéanamh ar na nósanna imeachta araíonachta, tar éis dó na haighneachtaí a bhreithniú, socróidh sé dáta le haghaidh éisteachta laistigh de 20 lá scoile ó aighneachtaí comhlánaithe ón bPríomhoide agus ón bhfostóir a bheith faighte aige.
10. Féadfaidh an Painéal, dá rogha féin, cuireadh a thabhairt d'aon duine fianaise a thabhairt ó bhéal nó i scríbhinn. Déanfaidh an Painéal breithniú agus cinneadh ar aon iarratas ó pháirtí sa nós imeachta fianaise a thabhairt ó bhéal nó i scríbhinn.
11. An príomhoide atá ag déanamh an achomhairc, tá sé/sí i dteideal, más mian leis/léi, aighneachtaí ó bhéal a dhéanamh don Phainéal i bpearsa nó trí ionadaí, ar múinteoir reatha é/í de ghnáth, trí oifigeach lánaimseartha ón gceardchumann a bhfuil aitheantas aige dá g(h)rád nó trí aon duine eile a n-aontaíonn an Painéal é/í a bheith i láthair chun na críche sin.
12. I gcás go dtiocfaidh an Painéal le chéile chun fianaise ó bhéal a ghlacadh nó chun aighneachtaí ó bhéal a éisteacht, tá na daoine seo a leanas i dteideal bheith i láthair.
- i An Príomhoide lena mbaineann.

- ii Aon duine atá i dteideal, de réir mhír 11 thuas, aighneachtaí a dhéanamh thar ceann an Phríomhoide lena mbaineann.
  - iii An Príomhfheidhmeannach ar an mBord Oideachais agus Oiliúna agus aon duine eile a fhéadfaidh an Príomhfheidhmeannach a ainmniú chun freastal ar an gcruinniú.
  - iv Aon duine eile a n-aontaíonn an Painéal é/í a bheith i láthair.
13. Is ar bhonn neamhfhoirmiúil a dhéanfar imeachtaí os comhair an Phainéil.
14. Tar éis dó aon cheisteanna a mheasann sé a bheith riachtanach a chur agus tar éis dó aon aighneachtaí a rinneadh nó aon fhianaise a tugadh a bhreithniú, tiocfaidh an Painéal ar thuairim maidir le cé acu a bunaíodh nó nár bunaíodh forais le hathbhreithniú a dhéanamh ar an gcás agus déanfaidh sé an tuairim sin a eisiúint don Phríomhfheidhmeannach, don Phríomhoide lena mbaineann agus dá (h)ionadaí laistigh de dheich lá scoile ón éisteacht.
15. I gcás go mbeifear den tuairim gur bhunaigh an Príomhoide lena mbaineann cás den sórt sin, féadfaidh an Painéal, dá rogha féin, na moltaí seo a leanas a dhéanamh don Phríomhfheidhmeannach:
- i níor cheart tuilleadh gnímh a dhéanamh sa ní, nó
  - ii ba cheart an gníomh araíonachta ar shocraigh an Príomhfheidhmeannach é a leasú ar bhealach sonraithe, nó
  - iii ba cheart don Phríomhfheidhmeannach athmhachnamh a dhéanamh ar an gcás chun easnamh sonraithe sna nósanna imeachta araíonachta a réiteach (sa chás sin, leanfaidh forálacha an Chóid seo le feidhm a bheith acu).
16. I gcás go mbeifear den tuairim nár bunaíodh cás den sórt sin, leanfaidh an Príomhfheidhmeannach ar aghaidh leis an ngníomh araíonachta.
17. Ba cheart fógra i scríbhinn a thabhairt don Phríomhoide lena mbaineann agus dá (h)ionadaí faoi chinneadh chun gníomh araíonachta a dhéanamh. I gcás nach ndéanfar aon ghníomh eile, glacfar leis gur tarraingíodh siar an líomhain.
18. Tá an Príomhfheidhmeannach freagrach as an gcinneadh deiridh ar mholadh ón bpainéal achomhairc agus is eisean/ise a leagfaidh an bunús leis an gcinneadh amach i scríbhinn.